

VII.
PROGRAMĂ

a

școalei civile publice de fete cu internat

a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și
cultura poporului român, din Sibiiu,

pe anul școlastic 1892/3

publicată de

Dr. IOAN CRIȘIAN,
director.

Cuprinsul: 1. Poziția istoriei în planul de învățământ și metoda
ei, de Ioan Popovici.
3. Sciri școlare, de directorul.

SIBIIU,
Tipariul tipografiei arhidieceșane.
1893.

Posiția istoriei în planul de învățământ și metoda ei.

„Non multa, sed multum“.

I.

Chemarea școlii educative este a da elevilor acea cultură generală, care să-i pună în stare a lua parte la viața spirituală a societății, în mijlocul căreia vor ave să trăiască, și a-și alege locul, în care se poată lucra după puteri atât pentru binele propriu, cât și pentru binele societății. Părinții cer, ca școala educativă să pregătească pe copiii lor pentru a fi buni și fericiți, ear societatea pretinde să i se crească membri, cari să fie pătrunși de conșiența comunității de interese, cari să se simță ca membri ai unui întreg, ai societății, și să lucre ca atari spre realizarea scopurilor acesteia. Statul earăș pretinde să i se crească cetățeni conșii de datorințele, ce le au catră patrie, cetățeni, cari să cunoască organizarea statului, cari să fie pătrunși de iubire față de patria, care le ofere scut, le asigură viața și bunurile și-i apără de atacuri streine; cetățeni, cari să fie gata a-și jertfi și ei ce au mai bun — până și viața — pe altarul patriei. Biserica cere să i se crească fii credincioși, pătrunși de iubire frățească unul față de altul, pătrunși de spiritul evangelic, oameni religioși și morali. Eară școala, care și ea e susținută de părinți, de societate, de biserică, de stat, trebuie să țină cont de cerințele, de pretensiunile acestora cu atât mai vârtos, că toate aceste cerințe cad în cadrul scopului prefipt școlii de Pedagogie. Căci cultura generală cuprinde în sine, după cum e sciut, nu numai cultura spiritului, nu numai îmbogățirea acestuia cu cunoșcințe, ci și cultura inimii, care culminează în caracterul religios-moral și care face pe adevăratul om.

Pentru *realizarea scopului* școala a luat în programul sau planul seu de învățământ o serie de obiecte, având a contribui fie-care în felul seu, conform unei ținte bineprecisate.

Întrebarea e acum: *care obiect* de învățământ *întru cât și pe ce cale* contribue la realizarea scopului educațiunii? Scopul nostru fiind a arăta însemnătatea istoriei pentru educațiune, întrebarea de mai sus ni se va formula: „Contribue și istoria cu ceva la realizarea scopului educațiunii?” și dacă da: „întru cât și în ce mod?”

Dacă vom considera cerințele societății, bisericii și ale statului față de școală;

dacă vom considera, că fie-care individ cu simțimintele și cugetările sale nu e altceva decât o părticică a marelui țesătură de sentimente și cugetări, ce străbate întreaga societate omenească și leagă pe membrii acesteia unul de altul;

dacă vom considera, că viața noastră întreagă nu e altceva decât un complex mai mic ori mai mare de suveniră ale faptelor, cugetărilor și sentimentelor noastre proprii și ale părinților și fraților nostri;

dacă vom considera, că în fie-care individ trăește trecutul renoit și îmbogățit;

dacă vom considera, că societatea, biserica și statul, în care trăim, și-au avut și ele dezvoltarea lor și numai pe calea dezvoltării au ajuns la starea și organizarea lor de azi;

dacă vom considera, că fiitorul membru al societății, fiu al bisericii și cetățean al statului, nu vine pe lume cu conștiința despre drepturi și datorințe, pătruns de iubire față de deaproapele ș. a. m., ci acestea trebuie să și le însușască, să și le câștige paralel cu dezvoltarea sa fizică;

considerând toate acestea trebuie să recunoaștem, că și istoria e chemată a contribui la scopurile educațiunii.

Căci doară istoria ne învață a cunoaște fazele, prin cari a trecut societatea omenească până ađi; ea ne învață când și cum s'a înființat biserica și statul și prin ce faze au trecut până au ajuns la starea lor de ađi; ea ne arată cum s'au desvoltat instituțiile de ađi și prin câte peripecții au trecut până ce s'au consolidat.

Prin acestea istoria ne lărgesce orisonul spiritual și ne învață să privim și să judecăm stările de ađi oarecumva dintr'un punct de vedere mai înalt. Istoria ne presintă persoane, cari au lucrat și s'au luptat pentru binele societății, persoane, cari și-au dat viața pentru instituțiunii, a căror binefacere o simțim noi. Istoria ne aduce în contact spiritual cu acele persoane, ne arată felul cugetării și simțirii lor, și prin aceasta provoacă și în noi cugetări și simțiri analoge.

Astfel convenirea spirituală, ce o oferă istoria, influințează în mod însemnat asupra elevului, ea întregesce și dirige convenirea cu persoanele din jurul elevului și de aceea este unul din cele mai însemnate și eficace mijloace pentru formarea voinței și prin aceasta a caracterului religios-moral. Ear întru cât istoria ne presintă persoane din trecutul poporului nostru, contribue la deșteptarea patriotismului și a iubirii de neam.

Istoria ne presintă cele mai multe fapte și întâmplări omenești, ea ne dă ocaziune a vedea, cari fapte ce fel de urmări au avut și prin aceasta ne ageresce judecata. Dar presentând istoria o mulțime de voințe omenești în diferite raporturi una cu alta, prin judecarea acelor raporturi de voințe se dă cea mai bună ocaziune pentru deșteptarea de impulsuri, idei, noțiuni și voințe; ear școala are să conducă pe elev ca faptele istorice să-l însuflețească astfel, ca bucuros să admire tot ce e frumos și bun în eroul prezentat și să se decidă a-l lua sieși de model.

Din cele indicate reese că în adevăr istoria contribuie la realizarea scopului suprem al educațiunii, întrucât nu numai contribuie la îmbogățirea cunoștințelor cultivând spiritul, dar contribuie și la formarea voinței și prin aceasta a caracterului, deci la cultura inimii, și încă într'o măsură mai mare decât orî care obiect de învățămînt afară de istoria biblică, ear aceasta încă e istorie.

De aceea istoriei i se cuvine un loc de frunte între obiectele de învățămînt. Un loc ales i se cuvine și din motivul, că ea are cele mai multe și potrivite ocațiuni de a lega la olaltă cunoștințele câștigate de elevi din diferitele obiecte de învățămînt și astfel poate servi și ca obiect de concentrațiune.

Pentru ca însă istoria să corăspundă chemării sale, pentru ca ea să contribuie în adevăr la formarea caracterului religios-moral, se recere o muncă grea din partea învățătorului, se cere ca acesta să scie **ce** e potrivit din vastul material al istoriei pentru a fi prelucrat în școală, și mai trebuie să scie și **cum** trebuie prelucrat acel material.

În școalele poporale la tot casul istoria națională sau istoria patriei este, din care are să se scoată cel mai mult material istoric, ce e a se prelucra; ear în școale mai înalte și timpul permite, dar și societatea, pentru care se cresc elevii, cere cunoștințe și din istoria universală. Dar oare în ambele casuri e consult, e posibil a se lua **tot** materialul istoric? Manualele de istorie aproape toate respund că **da**, întrucât ele cuprind un estras mai scurt orî mai lung din întregul material istoric. Dacă însă vom lua în considerare chemarea școlii educative, trebuie să recunoascem, că învățămîntul istoriei nu poate și nu e permis să țintească la încărcarea memoriei elevului cu o massă grea de cunoștințe seci, de caracter enciclopedistic. Încercarea de a face pe elevi cunoscuți cu toate timpurile

și popoarele nu numai că nu se poate realiza din cauza mulțimii enorme a materialului istoric și a scurtății timpului disponibil, dar din punct de vedere pedagogic este chiar condamnabilă, căci prin aceasta s'ar îngreuna, ba s'ar face aproape imposibilă împlinirea chemărei educative a școlii. Massa materialului istoric trebuie deci redusă la epocile principale, la acele epocuri, cari arată momentele mai însemnate ale dezvoltării spiritului omenesc, la acele epocuri, cari au influențat în mod hotărât, decizător asupra dezvoltării popoarelor, cari ne arată însușirile principale ale acestora și modul formării instituțiilor și raporturilor sociale, bisericești și de stat ale societății prezente, a căror înțelegere e neapărat de lipsă pentru priceperea și participarea la viața actuală.

În primul loc din istoria patriei, din istoria poporului nostru trebuie să scoatem materialul de învățământ, căci din acesta are să învețe elevul a iubi poporul, cărui aparține, a admira cu pietate tot ce părinții au creat bun și frumos, a respecta obiceiurile și moravurile poporului; din aceasta va învăța ași iubi patria, și a se jertfi chiar pentru dânsa, din aceasta va învăța a cunoaște, a respecta, a admira și a imita virtuțile și mărirea strămoșilor.

Ear întru cât limba, credințele, datinile, obiceiurile și chiar portul poporului român sunt tot atâtea monumente remase dela glorioșii străbuni, stăpâni ai lumii antice, ele ne vor duce în timpurile vechi ale falnicei Rome, ca să aflăm virtuțile poporului-împărat, să ne încălțim la patriotismul lui, să admirăm caracterul și vitejia lui. Căci istoria romană (și alături cu ea cea greacă) e bogată în episoade înălțătoare de inimă, și deci ne prezintă un șir de evenimente și persoane de neprețuită valoare pedagogică. Femei ca Penlopeia și Cornelia, bărbați ca Aristid și Fabricius e imposibil să nu influențeze în modul cel mai binefăcător asupra spiritului, dar cu

deosebire asupra inimii elevilor, escitând întrênșii dorința de a deveni și ei morali și virtuoși.

Reducerea materialului istoric la epocele principale se întemplă deci în favorul aprofundării materialului ales. Prin aceasta se dă elevului ocaziune a cerceta cauzele unor întemplări și a afla efectele produse de anumite cauze; acestea apoi le va aduce în legătură organică și astfel își formează anumite serii de idei istorice, cari vor fi cu atât mai vii în memoria lui, cu cât însuși a lucrat și a asudat până și le-a însușit. Astfel câștigate seriile de idei după legile psihologiei desvoaltă și susțin în elev un interes viu și durabil, dau ansă la activitate spirituală de sine stătătoare și contribuie la câștigarea independenței spirituale, desvoaltă judecata elevului și îl învață a cugeta și a judeca asupra întemplărilor, a oamenilor și a faptelor acestora.

Numai așa contribuie istoria la formarea caracterului; numai așa este ea o adevărată școală a minții și a inimii, numai așa se poate ajunge la independență spirituală și se poate realiza adevărul, că „*în cultură este libertate!*“

Această libertate spirituală și morală nu se poate realiza înșirând nume după nume, numerî de ani după numerî și întemplări după întemplări, într'un șir lung și obositor, adeseori fără nici o legătură. Se poate însă realiza arangiând istoria după ideile mari, conducătoare și hotărîtoare, grupându-le pe acestea în jurul reprezentanților lor și aducându-le apoi la valoare în conștiența elevilor. De sine înțeles, că ideile greșite, rătăcirile persoanelor istorice încă trebuiesc puse înaintea elevului, nu însă de-a gata, ci așa ca elevul să se transpună în poziția persoanelor istorice, să cugete, să simță cu ele, să treacă prin lupta spirituală și morală, prin care a trecut personagiul respectiv, să învingă greutățile, să recunoască

rătăciră și greșeala și astfel prin muncă proprie să ajungă la adevăr, să-și câștige vederi clare, convingeri și principii tari și hotărâte.

✓ Urmând în învățământul istoriei legăturii interne, causale a evenimentelor, trebuie să abținem dela observarea strictă a cronologiei, căci cauzele pot fi aceleași în diferite timpuri și în diferite locuri. Nu trebuie deci să luăm materialul istoric în șir strict cronologic, căci nu cronologia are să ne fie căleuza, ci nexul causal între evenimente.

Am ȃis, că din vastul material istoric trebuie să alegem numai unele epoce mai însemnate ; aceste epoce earăși trebuie luate într'un șir oare-care. Va trebui deci ca și aceste epoce odată alese să le arangiăm, să le grupăm într'o ordine oare-care. Nicī aci nu e dătătoare de ton cronologia, ci postulatul pedagogic, că numai aceea să i se dea elevului, pentru ce el are idei apercptive, care nu însemnează altceva decât că materialul, ce e a să prelucra ca nou, să fie acomodat priceperii elevilor, să fie adecă între el și între modul de cugetare al elevilor o legătură psihologică. Pentru aceea instrucția istoriei să se înceapă cu o epocă, pentru a cărei pricepere elevii au mai multe idei apercptive, *) după aceea să va trece la altă epocă, ce stă în oare-care legătură internă cu cea cunoscută și așa mai departe. D. e. faptul aflării românilor în țerile locuite de ei stă în nex causal cu ocuparea Daciei prin Traian ; acesta era însă împèrat al Romei și eată ajungem la Roma, la fundarea și istoria ei.

*) Ca un fel de pregătire sau introducere în istorie ar putea servi miturile și tradițiunile populare, căci ele presintă raporturi și evenimente mai acomodate priceperii și cu deosebire fantasiei copilăresei. Prin mituri și tradițiuni se introduce elevul mai ușor în priceperea timpurilor istorice. Ele presintă astfel de ideale, cari proeură bucurie copiilor și totodată îi însuflețesc.

Golurile rămase între diferitele epoce învățate se pot umple — pe scurt — pe cale regresivă ori progresivă, căutând după cauze ori după efecte. Eară șirul cronologic se va stabili în urmă, mai ales cu ocaziunea repetițiilor.

Avantagiile acestei procederi (trecerea dela o epocă la alta) sunt:

a) materialul istoric se poate mai bine și mai intuitiv prelucra, căci se presintă elevului un tablou istoric, un întreg, ear prin aprofundarea în acest tablou i se deschide vederea și asupra întâmplărilor din jurul lui și astfel se formează în mintea elevului un șir consistent și încheșat de idei și noțiuni.

b) Mai ușor se poate alege ce e esențial din ce e mai puțin esențial și aceasta o pot face în parte elevii; astfel se înlesnesce priceperea lucrului și aflarea legăturii causale dintre evenimente.

c) Se promovează activitatea proprie a elevilor, căci înșiși se află îndemnați a cerceta după cauze, a observa, a aseșana, a cușeta, și interesul față de lucru rămâne neslăbit.

d) Mai ușor își pot forma elevii idei clare despre timp aseșanând distanța dintre 2—3 epoce, decât dacă li se înșiră evenimentele în șir cronologic an de an.

Din cele de până aci reese, că valoarea educativă a istoriei nu atârnă dela cantitatea materialului, ci dela calitatea aceluia și dela *modul*, cum a fost acela câștigat de cătră elevi.

II.

Având propunerea istoriei în școală un scop educativ, chemarea metodului este a lucra într'acolo, ca acest scop se se și realizeze. Aceasta însă nu se poate ajunge prin predarea din partea învățătorului și memorisarea

din partea elevilor a unui material istoric mai mult sau mai puțin bogat, căci cantitatea de cunoștințe astfel câștigate este un balast în memoria elevilor, este știință seacă și moartă, fără nici o valoare educativă. Cunoștințele astfel câștigate se șterg cu timpul din memorie nelăsând nici o urmă acolo, pe când cultura eluptată, câștigată prin sudoare proprie, rămâne în veci ca o parte integrantă a personalității. Materialul istoric trebuie deci astfel însușit, ca acela să treacă în organismul spiritului ca o nouă putere, să-l pună pe acesta în poziție de a presta lucruri mai bune, mai perfecte. Numai astfel poate fi roditor, numai astfel poate deveni element disponibil în spiritul elevilor materialul istoric însușit.

Pentru acest scop elevul trebuie pus în stare să se scie transpune în timpul, despre care i se vorbește, să simțā, să cugete și să lucre alături cu eroul istoric; trebuie pregătit și adus în poziția de a înțelege ideile oamenilor mari, trebuie deprins a cugeta asupra lor, a le asemăna cu cugetele și judecata sa proprie, a compara, corege și întregi pe acestea. Aceasta este adevărată gimnastică spirituală, care întărește puterile sufletesci, face spiritul liber și independent. Resultatele ajunse pe calea aceasta, fiind câștigate de elevi prin munca lor proprie, nu vor peri nici odată, ci vor fi un izvor de apă vie pentru viață. Căci o singură judecată, fie și mai puțin adevărată, fie și mai mărginită, dacă e produsul propriu al elevului, are neasemănat mai mare valoare educativă, decât o serie de judecăți învățate de-a gata.

Venind a vorbi mai deaproape despre metoda istoriei e de însemnat, că materialul istoric, ce e a se prelucra în școală, înainte de toate trebuie împărțit în părți mai mici, în așa-numitele *unități metodice*. Aceasta pentru motivul, ca elevul să primească un ce încheșat, un întreg, pe care mai ușor îl poate prelucra și însuși. De

sine înțeles aceste unități metodice nu au să fie prea mari, ca elevul să nu se peardă în material, dar nici prea mici să nu fie, căci nu ar presenta destul material de cugetat și nu s'ar putè lega ușor de cunoștințele deja câștigate. La tot cazul însă ele trebuie să formeze un ce întreg, bine rotunțit. Cu toate acestea unitățile metodice după natura materiei, odată vor fi mai scurte, altădată mai lungi și pentru prelucrarea lor se va cere timp mai mult, adeseori săptămâni întregi.

De câte-ori începem tractarea unei unități, precum și la începutul fie-cărei oare, trebuie spus elevilor despre ce va fi vorba, adecă trebuie indicată *ținta* lecțiunii. Aceasta pentru ca elevii să fie orientați despre ce e vorba și să nu fie siliți a aștepta cu nerăbdare deslegarea enigmei, că oare, ȃeu, la ce atâta vorbă, prin ce interesul față de obiect e slăbit în mod însemnat. Indicarea țintei chiamă în memoria elevilor la claritate ideile aperceptive, le deșteaptă interesul și-î pregătesce pentru materia nouă. *) Ideile înrudite cu materia nouă, provocate, așaȃicând, prin indicarea țintei, trebuiesc aduse la conștientă clară, trebuiesc curățite, întărite și arangiate pentru ca cu atât mai ușor să apercipieze noul material.

Așadară după indicarea țintei trebuie *pregătit* spiritul elevilor pentru înțelegerea celor ce vor urma. La această pregătire (analisă), pot veni multe lucruri în combinație, căci idei apte pentru înțelegerea materialului nou, cu deosebire la început, elevii nu prea au din istorie și deci vor trebui luate din altă parte. Pentru acest scop pot servi unele poeșii cu alusiuni sau cu cuprins istoric, orî monumente istorice, biserici vechi, ruine etc., obiceiuri populare, proverbe, colinde, cântece populare, tradițiuni și anecdote istorice, jocuri copilăresci și excursiuni.

*) Ținta lecțiunii să apară elevilor ca urmare naturală a celor premerse, așaȃdară să fie rezultatul natural al mersului instrucției de până aci.

În multe locuri locuite de români se află ruine și alte remășițe de pe timpul Romanilor. Tradițiile legate de acele ruine, precum și cercetarea acestora va servi ca punct de mînecare la tractarea cutărei partii din istoria romană. Obiceiul românilor de a face foc de paie și a sări preste el în ziua equinoctiului de primăvară, poate servi ca pregătire la cunoașterea serbării primăverii la romani. Dreptatea turcească ni-o ilustrează proverbul: „Turcul te bate, turcul te judecă“. Jocul copiilor „de-a ascunsa“ ori și altele clarifică foarte bine idea despre asil (fundarea Romei) etc. De sine înțeles, că studiul limbii materne și al geografiei încă oferă destule puncte de mînecare pentru istorie.

După-ce elevii au fost dindestul pregătiți, are să urmeze *predarea materialului nou* (sintesă). După obiceiul vechiu aceasta se face prin istorisirea învățatorului, după care apoi elevii au să învețe din carte și să reproducă cele auzite și cetite. Această procedură își poate avè, timpul și locul seù, dar în școala educativă nu poate fi privită ca normativă, deoarece ori și cât de viu ar istorisi învățatorul, ori și cât ar deștepta sentimente în elevi, ori și cât de vii impresiuni ar produce asupra elevilor, acestea toate sunt momentane și nu lasă în spiritul și inima elevului decât urme foarte palide și fără nici o valoare educativă. Și apoi cine poate garanta că toate cuvintele și espresiunile folosite de învățator sunt înțelese de cătră elevi? Cine poate afirma, că în modul acesta nu se dau elevilor cuvinte fără înțeles, cari rămân înaintea acestora ca nisce găoci goale? Și apoi e sciut că în timpul istorisirii din partea învățatorului elevul rămâne passiv, activitatea lui proprie nu e deșteptată, cugetarea îi este oprimată și cel mult i se îngreunează memoria și i se irită fantasia. Pe când doară activitatea proprie a elevului e un lucru principal și formarea de idei și noțiuni

clare trebuie să fie ținuta mai de aproape a instrucțiunii, eară vorbele, învălișul ideilor și noțiunilor, se află de sine, după-ce odată este ce se învăli cu ele.

Prin iritarea fantasiei, prin deșteptarea patetică a sentimentelor nu se promovează formarea voinței și a caracterului și nu se poate ajunge o pricepere clară a evenimentelor și raporturilor istorice.

Afară de acestea prin istorisire se îndreaptă atențiunea elevilor prea mult asupra învățătorului, și acesta cade prea adeseori în ispită a-și esprima vederile proprii asupra întâmplărilor ori persoanelor istorice, vederi, cari de multe-ori pot fi greșite, ba chiar contrare adevărului. Elevii earăș sunt în pericol de a ajunge în prea mare atârnare față de învățător și a-și perde încrederea în puterile proprii.

De aceste primejdii trebuie să ne ferim.

Pentru ca istoria în adevăr să-și poată împlini chemarea educativă, materialul acesteia, trecutul, trebuie astfel pus înaintea elevului, ca acesta să poată privi în inima lui, să poată simți și cugeta cu el. Eară pentru a se pute ajunge aceasta, trecutul trebuie să pășască înaintea elevului cât se poate de viu, cât se poate de nemijlocit. Această viață, această apropiere nu o poate oferi istorisirea — afară de cazul, când învățătorul recitează verbal vr'un capitol al unei scrieri bune — cu atât mai puțin manualul de istorie; o pot oferi însă *isvoarele* istorice, ori scrieri, cari sunt scoase din isvoare. Referitor la valoarea isvoarelor Dr. *Thrändorf* în tractatul seu asupra metodicei religiunii ȕice următoarele: „Cine vrea să simțā în adevăr însuși diferența dintre obicînuita înțelepciune a manualelor și dintre un adevărat isvor (istoric), nu are decât să compare diferitele impresiuni, ce le primesce cetind în manual, că „Luther avea multă credință în

Dumneșeu și a fost un bun tată de familie“, și dacă după aceea aude pe neînfricatul creștin și pe bunul tată de familie vorbind însuș în epistolele sale. În cazul prim primesci o notiță, pe care o aruncî în magazinele memoriei, în cazul al doilea te simți în interiorul teu înălțat prin privirea unei persoane ce trăește în Dumneșeu, și te simți atras cătră bărbatul, care în mijlocul furtunelor, ce-l încunjurau, afla timp și dispoziție pentru o astfel de viață familiară“.

Acest citat ne arată destul de invederat importanța și valoarea educativă a folosirii isvoarelor ca unele, cari vorbesc nemijlocit elevului, cari îi deșteaptă interesul și-l țin în continuu viu, îl provoacă să simtă și să cugete și el cu persoana istorică, să percurgă și el luptele dimpreună cu aceasta, și să se bucure de isbânda acelei persoane ca și de a sa proprie. Isvoarele sunt cel mai bun mijloc de intuițiune istorică.

Cele șise despre Luther au valoare și despre alte persoane și evenimente istorice, cari deși nu au scris epistole ca Luther, dar ne vorbesc din cronice și din scrierile bune istorice, scrise pe basa cronicelor și documentelor.

În contra folosirii isvoarelor se poate face obiecțiunea — la aparență îndreptățită — că elevii nu sunt în stare să cugete independent și că după cetirea isvoarelor ei nu știu scoate cuprinsul acelorora. Răspunsul la această obiecțiune e simplu: trebuie puși în stare să cugete, trebuie să învețe a scoate înțelesul celor cetite; tocmai pentru-că nu știu, trebuie să învețe. Aceasta o învață în scurt timp, dacă se pretinde și nu o învață nici odată, dacă nu li se cere consecuent. Îndată ce elevul e în stare a folosi isvoare, tot mereu se i se ceară acest lucru și așa va primi elevul curagiu la cetire independentă, învață a *ceti*, în adevăratul înțeles al cuvântului, își formează gustul și

mai târziu va sci distinge singur între ce e bun și frumos și ce e reu și fără gust. Așa se va realiza apelul unui poet german, adresat către învățători, care se termină cu cuvintele: „*chemarea v'o ați împlinit, dacă pe elevii voștri i-ați învățat a învăța*“ (Geibel).

La folosirea izvoarelor elevul trebuie să lucre, să asude însuși. Și dacă e condus a scoate însuși istorisirea din izvoare, nu e de lipsă să o facă învățătorul. Tot ce poate face elevul să o facă el, să nu i se oferă de-a gata. Este adevărat că folosirea izvoarelor recere o mare încordare a puterilor din partea elevilor; dar tocmai aceasta încordare e de mare valoare.

Întrebarea ar fi acum: ce fel de izvoare istorice se pot folosi în școală? E lucru de sine înțeles că ar fi absurd a prezenta elevilor documentele istorice, cronicile câte s'au scris etc., dar nici nu e de lipsă. Partiile alese din cele mai bune scrieri istorice, chiar și din cronici, unele tradițiuni, legende și poezii istorice, ba chiar câte un document, epistolă, un decret și o lege sunt tot atâtea izvoare, care se pot cu cel mai bun succes folosi în școală. Greutatea cea mai mare ar fi de învins de aici înainte, întrucât munca viitorului, și încă a celui mai apropiat, va trebui să fie a aduna la un loc izvoarele istorice, menite a se folosi în școale la instrucția în istorie, a se face din ele un fel de „carte de citire“ pentru istorie, căci numai așa poate ajunge și învățătorul, dar mai ales și elevul la izvoare și poate ajunge în poziția de a le și folosi.

La folosirea izvoarelor ar fi de observat cam următorul mers: Textul, dacă e mai lung, se va împărți în mai multe partiile, cari se vor citi una câte una. După citire se ve reproduce cuprinsul din partea elevilor, bine reu cum pot ei. Această reproducere la tot cazul nu poate fi perfectă; va cuprinde multe inesacități și erori, cari tocmai arată ceea-ce nu au priceput elevii și

deșteaptă și în aceștia dorința și le dă impuls a cerceta, a cugeta, a judeca, a îndrepta și spre acest scop a se transpune în spiritul timpului, despre care e vorba, și a pătrunde în starea sufletească a persoanelor istorice. Așadar această primă reproducere scoate mai bine la iveală lipsele și golurile în cunoștințele și judecățile elevilor. Erorile, ce se comit la reproducere, se vor îndrepta cu concursul elevilor, conducându-i pe aceștia să cerceteze înșiși, să urmărească faptele istorice pas de pas cum au rezultat una din alta, cum condiționează una pe cealaltă. În convorbirile acestea se vor căuta însușirile persoanelor istorice, se vor supune judecății elevilor faptele și cugetele persoanelor istorice și astfel elevii vor fi conduși a pătrunde în spiritul eroilor, a înțelege starea lor sufletească și din aceasta a-și explica faptele lor. Afară de partea internă psihologică a lucrului se va considera și partea externă, întru cât se va vorbi despre împrejurările externe, între cari au trăit și au lucrat eroii. În cursul convorbirilor se va lua deci în considerare și locul unde s'au petrecut evenimentele, și condițiunile culturale, în cari au trăit persoanele istorice. Aceste convorbiri ne vor lămuri asupra tuturor punctelor neînțelese sau reu înțelese la cetire și ne vor da o serie de idei asupra lucrului din cestiune. Aceste idei în urmă se vor arangia în ordinea recerută tot de cătră elevi, cari vor fi ținuți a istorisi acum de nou, fluent și cu vorbele proprii conținutul piesei, întregit prin cele câștigate în cursul convorbirilor. În felul acesta explicarea textului nu o face învățătorul, ci elevii conduși de el. După această a doua reproducere din partea elevilor poate avè loc și istorisirea din partea învățătorului, care însă numai acel scop îl poate urmări ca să arete elevilor cum s'ar putè îmbrăca în forme mai frumoase ideile câștigate deja, prin ce se ridică și valoarea acelor și pot produce mai bună impresiune.

După aceasta va urma aprofundarea materialului. Elevii vor fi conduși a judeca din punct de vedere moral asupra raporturilor de voințe, ce se află în materialul de sub întrebare, prin ce se conduc spre recunoașterea legii morale generale. Aci este locul caracterisării persoanelor istorice. Singuraticile trăsături ale caracterului eroului, cunoscute din convorbirile anterioare, se vor grupa la olaltă și vor forma un întreg, un caracter, o individualitate. Aceasta apoi ne poate conduce la cercetarea vieții spirituale a eroului și a motivelor, ce l-au îndemnat la fapte. În felul acesta vom fi feriți de judecări false și totodată vom învăța a face deduceri dela exterior la interior, dela fapte la voințe, dorințe, noțiuni, idei, cu un cuvânt vom învăța a *cunoaște pe oameni* din faptele lor. Ca încheiere se vor resuma judecățile morale religioase și psihologice, prin ce se face și o repetiție a materialului din alt punct de vedere.

Pentru că ideile, cunoscințele și judecățile religioase-morale astfel câștigate se devină în adevăr o avere sufleteasca, pentru ca ele să-și aple locul și să se întărească în memoria elevilor, trebuie pășit mai departe la al treilea moment metodic, la *asociare*, după care cunoscințele deja câștigate trebuiesc aduse în legătură între sine și cu altele avute de mai nainte. Mai întâi se vor arangia judecățile noue, se vor pune în paralelă și se vor asemăna unele cu altele. Apoi se vor căuta casuri cunoscute din istorie ori din istoria biblică, în cari a trebuit să judecăm asemenea ori în direcțiune contrară. Tot așa se vor asemăna și judecățile practice și psihologice, cari ne vor învăța, că între anumite împrejurări cum trebuie să lucrăm. Astfel prin asemănări, cădând unele note individuale ori particulare, se desvoaltă din concret forma abstractă.

Cunoscințele istorice ca atari încă se vor aduce în legătură cu cele câștigate mai nainte, se vor omite lu-

crurile secundare și neînsemnate, iar cele esențiale se vor grupa și se vor lega de cele de mai înainte. Spre acest scop se vor asemăna perioade însemnate din istorie și se va căuta legătura între ele și dezvoltarea uneia din cealaltă, se va stabili mersul cronologic al evenimentelor, prin ce se repetază atât materialul nou, cât și cel vechiu; se vor aduce în combinație spre asemănare evenimente analoge și din istoria biblică, se vor aduce în legătură evenimente sincronistice și se vor grupa numărul anilor, cari de altcum să fie cât se poate de puțin.

C.A. Asemănarea judecăților, evenimentelor și persoanelor ne duce la momentul al patrulea, la *abstracțiune* (sistem), prin care ne ridicăm dela concret la abstract, dela judecăți și sentențe aduse asupra faptelor și evenimentelor singuratic, la judecăți și sentențe de valoare generală. Din asemănarea mai multor fapte, asupra cărora am judecat în acelaș fel, vom ajunge la conclusia, că și în alte cazuri de asemenea natură tot așa va trebui să judecăm și deci judecății particulare îi vom da valoare generală, ridicându-o la maximă, la regulă ori lege. Aceste maxime, reguli și legi le vom îmbrăca apoi în forma covenită alegând spre acest scop vr'o sentență din s. scriptura — pentru maximele morale — ori un proverb, ori și o formă poetică. Maximele și sentențele astfel câștigate se vor induce într'un caet arangiat anume spre acest scop. Resultatele strict istorice încă se vor grupa în tabele, cuprinse și acestea în caetul istoric, care va servi de sprigin și orientare la repetiții. Astfel însuși elevii își pregătesc un manual, care de sigur e mai scump înaintea lor, căci e rezultatul muncii proprii, dar totodată are și valoare mai mare, întrucât e înțeles pe deplin de elevi.

În fine urmează al cincilea și cel din urmă moment metodic *aplicarea* cunoștințelor câștigate (numit și *metod și funcțiune*). Pă când adevă mersul instrucției până aci

a fost dela concret spre abstract, acum e vorba să percurgem calea inversă, să cercăm dacă elevii sunt în stare a aplica regulile abstracte la casuri concrete. Aceasta se poate face punând pe elev să se supună și pe sine judecății morale, ce a făcut-o asupra persoanelor istorice: să caute din viața sa proprie și din viața școlară și a cunoscuților sei casuri, la cari se poate aplica cutare sentență ori maximă scoasă din istorie. Prin aceasta respectivele maxime, și sentențe devin legi concreșcute cu viața elevului, căroro acesta se va supune fără șovăire.

Din materialul istoric se vor da anumite teme ca aplicare, ori se vor pune întrebări, cari provoacă cugetarea și activitatea fantasiei elevului, în fine se vor face diferite deprinderi cronologice, aducând diferite întâmplări în legatură și constatând depărtarea temporală dintre ele. Aci se pot aplica cu succes și icoanele istorice provocându-se elevii să le esplice pe basa celor învățate. Prin aceasta li se intipăresce și mai bine în memorie materialul învățat.

O frumoasă și roditoare aplicare a istoriei se poate face în oarele de limba maternă prin teme istorice, asemănări, schițe biografice etc., precum și în oarele de aritmetică, geometrie și geografie.

Tractând istoria în școală din punctul de vedere educativ și după metoda indigitat în cele premerse, de sigur că nu vor ajunge elevii — căci nu pot ajunge — în posesiunea unui *material bogat* de istorie, nu vor ști istoria întregă, fără lacune, nu se vor pute fâli cu *cunoscințe multe* din acest obiect, nu vor ști recita o *mulțime de nume și numeri* istorici, prin cari se pună în respect pe cei ce îi ascultă, așadară în privința *cantității* cunoscințelor vor rămâne sêraci. Cu atât mai bogați vor fi însă în ceea-ce privesce adevărata cultură a minții și a inimii, căci vor fi deprinși a privi lucrurile nu nu-

mai cu ochii fizici, ci și cu ochii spirituali și prin prisma legilor morale, vor fi puși în stare a ține pept valurilor vieții, vor sci învinge pedecile puse de împregiurări, vor sci rezolva problemele ce-i așteaptă în viață, vor sci lupta pentru interesele și idealurile lor, ale societății și neamului lor, cu un cuvânt se vor afirma în viață ca *oamenii*, ca *cețățeni*, ca *români*.*).

Ioan Popovici.

*) Metodul espus aci trebuie să-l privim deocamdată numai ca un ideal, a cărui realizare nu o putem aștepta până ce nu vom avè la îndemână toate mijloacele recerute pentru punerea lui în practică.

Sciri școlare.

1. Personalul școlii și al internatului.

A. Personalul școlii.

1. Directorul:

Ioan Crișianu, doctor în filosofie dela universitatea din Lipsca, profesor în Seminariul „Andreian“, membru suplent în comitetul Asociațiunii transilvane și director provisor, a propus limba germană în clasa III. și IV., în cursul complementar: limba germană și pedagogia de casă.

2. Învățătorii:

Eugenia Trif, absolventă a preparandiei superioare din Budapesta, cu examen de calificățiune pentru școlile civile, învățătoare ordinară definitivă, a propus aritmetica în clasa I—IV, chimia și economia de casă în clasa III., higiena în clasa IV., istoria naturală în clasa I. și II., fizica în clasa IV., în cursul complementar: fizica, chimia, economia și contabilitatea.

Vasile Bologa, doctor în filosofie dela universitatea din Budapesta, cu examen de calificățiune pentru școlile civile, învățător ordinar definitiv, a propus limba română în clasa I.—IV., limba maghiară în clasa III. și IV. și limba germană în clasa I. și II., în cursul complementar: limba și literatura română și maghiară.

Ioan Popovici, absolvent de gimnasiu și de teologie, cu examen de calificățiune pentru școlile poporale și pentru cele civile, a propus limba maghiară în clasa I. și II., geografia în clasa I.—IV., istoria universală în clasa II și III., și istoria Ungariei în clasa IV., în cursul complementar: istoria universală cu geografia.

Elisa Nasta, absolventă a școlii de industrie din Cluș, cu examenul de calificare respectiv, învățătoare suplentă, a propus lucrul de mână în cl. I.—IV., desenul în cl. I.—IV. și caligrafia în cl. I.—IV.

3. Catecheții:

Prea Onor. Domn asesor consistorial *Zacharie Boiu* a propus religiunea elevilor gr. or. din toate clasele.

On. Părinte *Nicolae Togan*, preot și cooperador la parochia gr. cat. din Sibiiu, a propus religiunea elevilor gr. cat. din toate clasele.

4. Instructorii:

George Dima, profesor seminarial, a propus muzica vocală în toate clasele.

Julius Schaeffer, absolvent al conservatoriului din Lipsca și compositor, a instruat în muzica instrumentală 6 eleve.

Elena Petrașcu, directoara internatului, a propus limba franceză ca studiu neobligat elevilor în toate clasele.

Sabina Brote, a instruat în muzica instrumentală 11 eleve.

Victoria de Heldenberg, a instruat în muzica instrumentală 11 eleve.

Maria Roman, a propus lucrul de mână în cursul complementar.

Matilda Mangcsius, învățătoare la școala evanghelică luth. de fete, a instruat în gimnastică elevele din cl. I. II. III. și IV.

Personalul internatului:

- a) Directorul școlii este totodată și al internatului.
- b) Directoara internatului *Elena Petrașcu*.
- c) Medic de casă *Dr. H. Süßman*, fizicul comitatului Sibiiului.
- d) Ajutoare: o guvernantă și o bonă.

2. Materialul din obiectele de învățământ pertractat în anul școlar 1892/93.

a) În cursurile ordinare.

Clasa I.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 4 oare pe săptămână: Citirea logică și estetică. Reproducerea materialului citit cu cuvântul și în scris și apoi contragerea lui. Memorisarea de fabule și legende. Din etimologie cuvintele variabile cu deosebită privire la ortografie; din sintaxă părțile principale și secundare ale propoziției. Pe fie-care lună două teme în clasă.

3. *Limba magiară*, 4 oare pe săptămână: Citirea logică cu considerare la pronunțarea și accentuarea cuvintelor. Exerciții gramaticale la tablă, pe baza propozițiilor felurite. Numele posesive și verbul „a avea”. Conjugarea verbelor predicative în indicativul prezent. Memorisarea de poezii mai mici. Pe fie-care lună o temă în clasă.

4. *Aritmetica*, 3 oare pe săptămână: Cele patru operațiuni fundamentale cu numerii întregi de o numire și de mai multe numiri. Proporțiunea și regula de trei simplă. Cunoscințe din măsurile metrice; banii.

5. *Istoria naturală*, 2 oare pe săptămână: Zoologia: vertebratele, mai ales cele domestice, care reprezintă singuratece clase. Botanica: tractarea unor plante din punct de vedere economic și cu privire la acele părți, care ocură în viața de toate zilele.

6. *Geografia*, 2 oare pe săptămână: Noțiunile geografice fundamentale, ca pregătire. Geografia Ungariei și a Europei cu deosebită considerare a raporturilor fizice.

7. *Lucrul de mână*, 3 oare pe săptămână: Împletirea de cio-rapi, modele împletite și croșetate, chindisirii simple.

8. *Desemn*, 2 oare pe săptămână: Liniile oable și curbe, figurii cu linii oable și curbe după natură și după modele grafice.

9. *Caligrafia*, 2 oare pe săptămână: Scriere cu litere latine și germane.

10. *Musica vocală*, 1 oară pe săptămână: Notele din cheia violinei, pauzele, exerciții unisono. Cântece.

11. *Gimnastica*, 2 oare: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa II.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 oare: Pe baza lecturii din etimologie cuvintele neflexibile și din sintaxă propoziția simplă pură și augmentată, propoziția compusă, contrasă, eliptică și periodul. Formarea cuvintelor, ortografia. Citire logică și estetică, exerciții de stil, recitări de poezii. Pe fie-care lună 2 teme în clasă sau acasă.

2. *Limba maghiară*, 3 oare: Citire cu pronunțare curată și accentuare corectă. Traduceri și exerciții la tablă pentru deprinderea în ortografie. Conjugarea verbelor regulate în toate modurile și timpurile. Piese de citire în proză și versuri cu memorisare și recitare. O temă în școală pe fie-care lună.

4. *Aritmetica*, 3 oare: Repetiția celor propuse în clasa I. Divisibilitatea numerilor, măsura comună mai mare, pluralitatea comună mai mică. Frațiunile. Cele patru operațiuni cu fracțiuni vulgare și decimale. Regula de trei compusă. Computarea timpului.

5. *Istoria naturală*, 2 oare: Zoologia: descrierea unor animale cu note mai caracteristice din tipul moluscelor, artropodelor, vermilor, echinodermelor, celenteratelor, protozoelor și gruparea lor. Caracterisarea în trăsuri generale a tipului vertebratelor. Botanica: tractată din punct de vedere economic și cu referință la acele părți, cari ocur în viața de toate zilele. Gruparea plantelor învătate în clasa aceasta și în cea premergătoare.

6. *Istoria universală*, 2 oare: Istoria popoarelor antice, în-deosebi istoria Grecilor și a Romanilor. Caracterisarea migrațiunii popoarelor și formarea instituțiilor medievale.

7. *Geografia*, 2 oare; Geografia fizicală și politică a Europei, a Asiei și a Africii.

8. *Lucrul de mână*, 3 oare: Împletire și croșetare după modele mai complicate, chindisire și filatură.

9. *Desemn*, 2 oare: Figuri cu linii oable și curbe. Ornamente simple și plante fără umbră.

10. *Caligrafie*, 2 oare: Scriere cu litere latine și germane.
11. *Musica vocală*, 1 oară: Scale majore (dure) eserciții mai complicate unisono și în 2 voci, cântăce în 1 și 2 voci.
12. *Gimnastica*, 1 oară: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa III.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.
2. *Limba română*, 3 oare: Analisări sintactice. Noțiuni despre stil. Prosa și poesia. Descrierea și narațiunea cu felurile lor. Actele oficiale mai obicinuite în viața practică. Recitări din materialul tractat. Câte două teme în clasă pe fie-care lună.
3. *Limba maghiară*, 3 oare: Cetire logică și estetică. Repetiția verbelor. Conjugarea verbelor neregulate. Verbe factitive și potențiale. Exerciții la tablă. Din sintacsa felurile Țicerilor. Piese în prosă și versuri din cartea de cetire cu traducerea și reproducerea lor cu graiul și în scris. O temă în clasă pe toată lună.
4. *Aritmetica*, 2 oare: Repetiția celor percurse în clasa II. Regula de trei simplă și compusă pe basa proporțiunilor și a conclusiunilor. Aplicarea fracțiunilor la rezolvirea temelor ce cad în resortul acestor regule. Geometria: elementele geometriei pe baza celor învățate în desemn.
5. *Geografia*, 1 oară: Completarea cunoscințelor din geografia fizicală. Geografia Europei ca repetiție, apoi geografia celorlalte continente.
6. *Istoria universală*, 2 oare: Din istoria Romanilor: Crescerea puterii Romei, resboaiele civile și caracterisarea, dividarea și căderea imperiului roman. Migrațiunea popoarelor și formarea statelor nouă. Caracteristica instituțiunilor medievale. Invențiunile, descoperirile, reformațiunea cu premisele revoluției franceze.
7. *Chemia, mineralogia și geologia*, 1 oară: Noțiunile fundamentale din chimia anorganică și organică. Din chimia anorganică: aerul, apa, elementele și compozițiunile chimice, cristalisarea metaloidelor și unele combinațiuni a acestora pe cum e chlor, brom, iod, fluor, sulfurul, fosforul, cuarțul, acid carbonic și carbon oxid. Accidele. Metalele. Apoi din chimia organică: hidratele

de carbon, fermentațiunea, accidele organice, grăsimile, oleiurile volatile și rășinile, bazele organice, materiile colorante și materiile de proteină. Repetiția celor învățate din mineralogică și în legătură o scurtă schițare a dezvoltării pământului.

8. *Economia de casă*, 2 oare: Rolul și chemarea femeii în conducerea economiei de casă. Valoarea averilor în economia de casă. Venitele, speșele necesare și de prisos. Procurarea și conservarea lucrurilor necesare în familie. Despre locuință, îmbrăcăminte, nutreț și administrarea speșelor. Piața. Teoria preparării bucatelor. Ținerea animalelor de casă folositoare. Grădinaritul. Datorințele morale ale stăpânei de casă.

9. *Lucrul de mână*, 2 oare: Broderie albă și colorată și cusătură de albituri.

10. *Desemn*, 2 oare: Ornamente mai complicate și plante fără și cu umbră.

11. *Caligrafie*, 2 oare: Scrierea cu litere latine și germane.

12. *Musica vocală*, 2 oare: Eserciii și cântece în 2 și 3 voci.

Clasa IV.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile profesionale.

2. *Limba română*, 3 oare: Genurile poetice pe baza pieselor alese de autori. Date despre viața și activitatea scriitorilor mai însemnați din literatura română, cu deosebită atențiune la literatura populară. Câte două teme pe fie-care lună, una lucrată în clasă, alta acasă.

3. *Limba maghiară*, 3 oare: Din cartea de cetire piese alese, reproducere liberă a cuprinsului. Repetiția celor tractate în gramatică în clasele precedente. Din istoria literaturii: poezii mai însemnați pe baza poeziilor cetite, mai ales din Toldi de Arany János. Recitări din materialul tractat. Două teme pe lună, acasă și în școală.

4. *Aritmetica*, 2 oare: Repetiția celor învățate în clasele premergătoare. Procentul. Calcularea interesului, capitalului și timpului. Rabatul, agiul, calcularea în procente a câștigului și a pierderilor. Calcularea cu monete. Divisiunea proporțională și regula asocierii. Regula catenară și regula amestocării.

5. *Geometria*, 1 oară: Elementele geometriei. Aflarea suprafeții pătratului, triunghiului, paralelogramului, trapezului, multunghiului regulat și neregulat și a cercului. Măsură volumelor corpurilor geometrice mai simple.

6. *Fisica*, 2 oare: Elementele fizicii. Căldura, noțiuni din mecanică, din magnetism, electricitate acustică și optică.

7. *Igiena*, 2 oare: Noțiuni de anatomie și fiziologie. Alimentele. Mișcarea. Simțirile și igiena lor. Locuința, hainele, aerul, clima. Otrăvirea, asfixia, leșinarea, epilepsia, arșii, înghețaii, răniții.

8. *Geografia*, 1 oară: Geografia matematică și fizică. Repetirea pe scurt a geografiei celor 5 continente din punct de vedere fizic.

9. *Istoria patriei*, 3 oare: Epocile principale din dezvoltarea istoriei regatului ungar. În liniamente generale și pe basă istorică cunoscințe din constituția patriei.

10. *Lucrul de mână*, 2 oare: Brodăria albă și colorată. Cusătură de albituri, suplica și înodatul.

11. *Desemn*, 2 oare: Peisage, figurî de om, de animale, cu umbră.

12. *Musica vocală*, 2 oare: Exerciții în 2 și 3 voci. Cântece.

b) În cursul complementar :

1. *Limba și literatura română*, 2 oare pe săptămână.

2. *Limba și literatura maghiară, germană și francesă*, câte 1 oară pe săptămână.

3. *Istoria universală*, cu deosebită privire la momentele și epocile, ce aparțin istoriei culturii popoarelor în general și a femeii în special, în legătură cu geografia, 3 oare pe săptămână.

4. *Pedagogia de casă*, 1 oară pe săptămână.

5. *Economia și comptabilitatea*, 2 oare pe săptămână, cu deosebire: ținerea în curățenie a odăilor din internat; procurarea materialului și pregătirea bucatelor, aplicându-se pe rînd elevele spre acest scop sub conducere corespunzătoare.

6. *Fisica și chimia*, 2 oare pe săptămână.

7. *Lucrul de mână*, 6 oare pe săptămână.

Limba germană a fost propusă tuturor elevelor în câte 2 oare pe săptămână în toate clasele.

La limba franceză, fiind obiect facultativ, au participat 30 eleve, cari despărțite în 3 cursuri au luat câte 2 lecții pe săptămână, făcând exerciții în cetire, gramatică, ortografie, în traducere și în stil.

La instrucția în pianoforte au participat 28 eleve.

Din limba maghiară, germană și franceză au avut elevele interne și câte două oare de conversație sub conducerea directoarei, a învățătoarelor și a guvernantei.

Ordinarul clasei I. a fost Eugenia Trif.

"	"	II.	"	"	Ioan Popovici.
"	"	III.	"	"	Elisa Nasta.
"	"	IV.	"	"	Dr. V. Bologna.

3. Conspectul elevelor înmatriculate în anul școl. 1892/3

Clasa I.

1. *Aurelia Acilenescu*, Galeș.
2. *Angelina Balnojan*, Satul nou.*)
3. *Elena Bârsan*, Lupșa-Șasa.*)
4. *Aurelia Cado*, Pâclișa.*)
5. *Paraschiva Cărpinișan*, Călnic.
6. *Mărioara Comșa*, Arpașul de jos.*)
7. *Lucreția David*, Bucium-Isbita.*)
8. *Veturia Dărăban*, Feketetó.*)
9. *Eugenia Dobrean*, Tulgheș.*)
10. *Maria Hulpuș*, Alămor.*)
11. *Emilia Jacobescu*, Vereșmort.*)
12. *Sabina Morărescu*, Tinod.*)
13. *Veturia Murășianu*, Brașov.*)
14. *Elena Pop*, Cluș.*)
15. *Ana Troancă*, Ludoșul mare.
16. *Dora Vuia*, Arad.*)

*) Internă.

Clasa II.

1. *Elena Calini*, Gudea.*)
2. *Silvia Cenariu*, Sibiiu.
3. *Maria Cheresteș*, Deeș.*)
4. *Maria Cloaje*, Boița.
5. *Dora Colbasi*, Sibiiu.
6. *Maria Giuvelca*, București.**)
7. *Eugenia Lupean*, Sibiiu.
8. *Ana Opriș*, Șura mare.
9. *Ana Ortopan*, Satul nou.*) **)
10. *Sabina Pașca*, Sălciua de jos.*)
11. *Emilia Petruț*, Șepreuș.*)
12. *Silvia Piso*, Săcărîmb.*)
13. *Aleksandrina Popescu*, Toplița.*)
14. *Maria Rudnianin*, Satul nou.*)
15. *Silvia Secoșan*, Toracul mare.*)
16. *Lucreția Selagian*, Lugoș.*)
17. *Octavia Stănescu*, Brașov.*)
18. *Rafira Vas*, Voila.

Clasa III.

1. *Zenovia Achim*, Nochrich.
2. *Octavia Barițiu*, Năsăud.*)
3. *Ana Brătulescu*, Boița.*)
4. *Lucreția Bunea*, Sibiiu.*)
5. *Lucreția Calefariu*, Seliște.*)
6. *Hortensia Cosma*, Sibiiu.
7. *Sidonia Crișan*, Reghin.*) **)
8. *Florica Goian*, Sadova (Bucovina.*)
9. *Alexandra Moga*, Sibiiu.
10. *Lucreția Moisil*, Năsăud.*)
11. *Leontina Opriș*, Armeni.
12. *Silvia Opriș*, Armeni.
13. *Veronica Pêtruț*, Tăunî.*)
14. *Mărioara Popescu*, Sibiiu.
15. *Aurelia Reou*, Sibiiu.

*) Internă.

**) Repășit.

16. *Elena Reou*, Sibiiu.
17. *Letiția Rimbaș*, Brad.*)
18. *Maria Seleschi*, Barinescî (Bucovina.*)
19. *Constanța Serb*, Kétegyháza.*)

Clasa IV.

1. *Flora Abrudan*, Kétegyháza.*)
2. *Elisaveta Berinde*, Săini.*)
3. *Domnica Chirtop*, Câmpeni.*)
4. *Ecaterina Cimponeriu*, Sibiiu.
5. *Valeria Degun*, Viștel.*)
6. *Virginia Gall*, Săcuieu.*)
7. *Virginia Giuvelca*, Bucurescî.**)
8. *Maria Iancovicî*, Satul nou.*)
9. *Teresia Jurca*, Sibiiu.
10. *Cornelia Marchis*, Homorodul de mijloc.*)
11. *Lucreția Murșianu*, Brașov.*)
12. *Eva Ogrin*, Mercina.*)
13. *Cornelia Petri*, Năsăud.*)
14. *Rosa Pocol*, Losna mare.*)
15. *Lucreția Preda*, Bucurescî.**)
16. *Lucreția Stanca*, Vurper.*)
17. *Minodora Tiulescu-Văsiu*, Crăciunescî.*)

Cursul complementar:

1. *Minerva Balint*, Sibiiu.
2. *Lucia Cosma*, Sibiiu.
3. *Minerva Cosma*, Sibiiu.
4. *Maria Cristea*, Ocna-Sibiiului.
5. *Eugenia Greavu*, Sibiiu.
6. *Ecaterina Holl*, Sibiiu.
7. *Iulia Holl*, Sibiiu.
8. *Maria Kopacz*, G. St. Miclăuș.*)
9. *Iustina Mircea*, Cohalm.
10. *Alexandrina Moga*, Sibiiu.
11. *Eugenia Moga*, Sibiiu.

*) Internă.

***) Repășit.

12. *Aurelia Moga*, Sibiiu.
13. *Leontina Moldovan*, Dicio-Sân-Martin.*)
14. *Clotilda Oltean*, Budapesta.*)
15. *Clelia Piso*, Săcărîmb.
16. *Elena Popescu*, Sibiiu.
17. *Paraschira Roșca*, Turnișor.
18. *Sabina Săvoiu*, Sibiiu.
19. *Eugenia Tăbăcariu*, Sibiu.

4. Conspeștul elevelor din internat.

1. *Florica Abrudan*, Kétegyháza.
2. *Elena Achim*, Bucium-Muntari.
3. *Angelina Balnojan*, Satul nou.
4. *Octavia Barițiu*, Năsăud.
5. *Elena Bârsan*, Lupșa-Șașa.
6. *Elisaveta Berinde*, Seini.
7. *Lucreția Bunea*, Sibiiu.
8. *Ana Brătilescu*, Boița.
9. *Aurelia Cado*, Pâclișa.
10. *Lucreția Calefariu*, Seliște.
11. *Elena Calini*, Gudea.
12. *Maria Cheresteș*, Dej.
13. *Domnica Chirtop*, Câmpeni.
14. *Rafira Comșa*, Cincu mare.
15. *Maria Comșa*, Arpașul de jos.
16. *Sidonia Crișan*, Reghin.
17. *Lucreția David*, Bucium-Isbita.
18. *Veturia Dărăban*, Feketető.
19. *Eugenia Dobrean*, Tulgheș.
20. *Valeria Degan*, Vieșel.
21. *Virginia Gall*, Săcuieu.
22. *Florica Goian*, Sadova (Bucovina).
23. *Maria Hulpuș*, Alămor.
24. *Emilia Iacobescu*, Vereșmort.
25. *Mărioara Iancovică*, Satul nou.
26. *Maria Kopacz*, G. St. Miclăuș.
27. *Sabina Morărescu*, Tinod.

*) Internă.

28. Veturia Murėsianu, Braşov.
29. Lucreția Moisil, Năsăud.
30. Cornelia Marchis, Homorodul de mijloc.
31. Lucreția Murėsianu, Braşov.
32. Leontina Moldovan, Dicio-Sân-Martin.
33. Ana Ortopan, Satul nou.
34. Eva Ogrin, Mercina.
35. Clotilda Oltean, Budapesta.
36. Elena Pop, Cluș.
37. Sabina Pașca, Sălciua de jos.
38. Emilia Petruț, Șepreuş.
39. Silvia Piso, Săcărîmb.
40. *Augusta Pop*, Lăpuşul unguresc.
41. *Valeria Popovici*, Sadu.
42. *Elvira Prelipcean*, Poiana Ștampii (Bucovina).
43. Alexandrina Popescu, Toplița.
44. Veronica Pêtruț, Tăuni.
45. Cornelia Petri, Năsăud.
46. Rosa Pocol, Losna mare.
47. Maria Rudneanin, Satul nou.
48. Letiția Rimbaș, Brad.
48. Silvia Secoșan, Toracul mare.
50. Lucreția Selăgean, Lugoș.
51. Octavia Stănescu, Braşov.
52. Maria Seleschi, Barinesti (Bucovina).
53. Constanța Serb, Kétegyháza.
54. Lucreția Stanca, Vurper.
55. Minodora Tiulescu-Văsiu, Crăciunesci.
56. *Sidonia Todescu*, Bucium-Cerb.
57. Dora Vuia, Arad.

Nota. Elevele, al căror nume s'a tipărit cu litere cursive, au frecventat școala elementară a „Reuniunii femeilor române din Sibiu“.

5. Mijloace de învățământ.

A. Biblioteca colegiului învățătoresc.

Biblioteca colegiului învățătoresc s'a înmulțit în decursul acestui an școlar cu 45 opuri și anume:

a) Cumpărate:

1. K. Leinbach, *Kleine Poetik für Haus und Schule*. Bremen 1886.

2. Dr. Ratzel F., A föld és az ember, anthropo-geografia. Budapest 1887.
3. Fr. von Hellwald, Ethnographische Rösselsprünge. Leipzig 1891.
4. Oeser, Weltgeschichte für das weibliche Geschlecht. Leipzig 1875.
5. Dr. Kleinpaul, Poetik. Bremen 1892.
6. * Carmen Sylva, Neagoe Basarab și Meșterul Manole. Bucurescî 1892.
7. D. Bolintinean, Poesii, 2 volume.
8. I. Popescu, Pedagogia, ed. II. Sibiiu 1892.
9. I. Manliu, Retorica și stilistica.
10. Honegger, Katechismus der Kulturgeschichte. Leipzig.
11. N. Petrașcu, Michail Eminescu. Bucurescî 1892.
12. Bl. Codrean, Legea de pens. învățătorească. Arad 1893.
13. Dr. W. Rein, Paedagogische Studien. Dresden 1892.
14. Csengeri I., Magyar Paedagogia. Budapest 1892.
15. Th. M. Stoenescu, Poesii. Bucurescî 1892.
16. N. Xenopol, Brađi și putregaiu. Bucurescî 1893.
17. Al. A. Macedonschi, Poesii. Bucurescî 1882.
18. V. Micle, Poesii. Bucurescî 1887.
19. I. Nenișescu, Pui de lei. Bucurescî 1891.
20. Dela Vrancea, Trubadurul. Bucurescî 1887.
21. Dela Vrancea, Liniște. Bucurescî 1887.
22. Dr. W. Rein, Pickel und Scheller, Theorie und Praxis des Volksschulunterrichts, 8 volume. Leipzig 1886—1893.
23. C. A. Krüger, Deutsche Schulgrammatik. Danzig.

b) Dăruite:

a) de Academia română.

24. Eud. Hurmuzachi, Documente privitoare la istoria Românilor. Bucurescî 1892.
25. S. Fl. Marian, Nascerea la Români. Bucurescî 1892.
26. S. Fl. Marian, Înmormântarea la Români. Bucurescî 1892.
27. V. A. Urechia, Memoriu asupra perioadei din istoria Românilor dintre anii 1774—1786. Bucurescî 1893.
28. Analele Academiei române, seria II. tom. XIV. Bucurescî 1893.

β) de dd. autori.

29. P. Drăgălină, Geografie, I. Caransebeș 1892.

30. Dr. Coman, Gramatica elementară a limbii germâne.

p. III. Sibiu 1891.

31. Dr. I. Crișian și N. Putnoky, Gramatica limbii maghiare I.

Sibiu 1891.

32. I. Clinciu și G. Coman, Istoria univ. I. Bucuresci 1892.

33. I. Clinciu și G. Coman, Atlas istoric la istoria universală.

Bucuresci 1892.

34. C. Roman, Publicațiile stațiunii agronomice pro 1891.

γ) de domnii editorii.

35. „Transilvania“ foaia Asociațiunii. Sibiu 1892.

36. De Gerando A. A Kezdő franczia első mestere, Pozsony

1893 Stampfel.

37. Dr. Gyulai Béla, Magyar nyelvtan. Budapest. 1892. Pfeifer,

38. W. Kastner, Deutsche Sprachlehre I. II. Pressburg 1890.

Stampfel.

39. Syllabaire français, de Dr. C. Ploetz, átdolgozta Nagy

Lajos Budapest 1893 Ifj. Nágel Otto.

40—45. Diferite programe școlare. În schimb.

Foi periodice a primit colegiul învățătoresc:

„Transilvania“, foaia Asociațiunii, gratuit.

„Pädagogische Studien“ și „Magyar Paedagogia“ abonate.

B. Biblioteca elevilor.

Biblioteca elevilor s'a înmulțit cu următoarele cărți:

a) Cumpărate:

1. „Cerbul de aur“ (Bucuresci, 1893) de Dumitru Stăncescu.

2. „Basme“ (Bucuresci 1893) de același autor.

3. „Magyar olvasókönyv“, pentru clasele I, II, III, și IV,
civ. de Torkos László.

4. „Magyar nyelvtan“ pentru clasa I și II civilă de același autor.

5. „Árta de a trăi“ de Stugau (*A. Schmidt*) tradusă de I. G. Barișiu, dăruită de traducătorul în 2 exemplare.

Biblioteca elevilor constă la sfârșitul acestui an școlastic din 148 opuri în 160 volume.

Direcțiunea își împlinesce o datorie din cele mai plăcute aducând cele mai vii mulțămiri tuturor p. t. binefăcătorii și onorabilelor societăți, cari au binevoit a contribui la înmulțirea bibliotecilor.

Colecțiunea aparatelor pentru exerciții în gimnastică, s'au înmulțit cu :

1. O scară, un sul și șase funii cu verigi pentru balansare.

6. Din cronica școllei și a internatului.

Anul scolastic s'a început la 1 Septembrie. Agendele curente școlare și ale internatului s'au pertractat în 12 conferențe.

În decursul anului, școala a fost vizitată de d. inspector scol. reg. comitatens din loc, de asemenea a fost vizitată de președintele Asociațiunei d-nul G. Barițiu, ca delegat al comitetului Asociațiunei.

La 27 Maiu au fost revaccinate 8 eleve din partea medicului orășenese: Dr. Gundhart.

Starea sanitară a elevelor a fost în decursul anului deplin mulțamitoare. S'au și luat în privința aceasta, la propunerea medicului de casă, cele mai îngrijite măsuri: elevelor li s'a dat ocaziune să facă preumblări cât se poate de dese, să facă gimnastică, să patineze etc.

Semestrul I. s'a încheiat cu finea lunii Ianuarie, car al II. s'a început cu prima lunii Februarie 1893.

În postul paștilor toate elevele s'au mărturisit și cuminecat prin caticheții și parochiilor respectivi ai ambelor confesiuni române.

Festivități, la cari au participat elevele institutului, au fost onomasticile Maiestăților Lor Regelui și a Reginei.

În decursul acestui an a îndurat institutul nostru o pierdere adânc simțită prin moartea Ilustrului bărbat George Barițiu, president al Asociațiunii și delegatul școllei, întâmplată la 2 Maiu 1893, în urma căreia institutul a îmbrăcat doliu, deplângând pierderea preabunului și neuitatului seu părinte.

7. Examenele.

Examenele de primire pentru elevele, cari nu au dovedit prin atestate formale cualificațiunea cerută în § 13 din statutul de organizare al școllei civile, s'au ținut în 1 Septemvre, iar examenele dela sfârșitul semestrului II. vor avé loc din 26—29 Iunie st. n.,

sub președința d-lui delegat al Asociațiunii, asistând și din partea altor autorități școlare reprezentanți. Aceste esamene se vor ține după următorul program:

Luni în 26 Iunie n.

la oarele 10, a. m. examenul *privat* cu elevele din cursul complementar.

Marți în 27 Iunie n.

a) înainte de ameađi:

- dela 8—9 oare Religiunea cu toate elevele.
 „ 9—10 „ Limba română cu clasa IV.
 „ 10—11 „ Istoria universală cu clasa III.

b) după ameađi:

- dela 3—4 oare Istoria naturală cu clasa II.
 „ 4—5 „ Limba franceză cu toate despărț.

Mercuri în 28 Iunie n.

a) înainte de ameađi:

- dela 8—9 oare Aritmetica cu clasa I.
 „ 9—10 „ Limba germană cu clasa II.
 „ 10—11 „ Limba maghiară cu clasa I și II.

b) după ameađi:

- dela 3—4 oare Chemia cu clasa III.
 „ 4—5 „ Fizica cu clasa IV.

Joi în 29 Iunie n.

Dela 9—11 oare muzica instrumentală și vocală; declamațiunii.

La 11 oare încheerea solemnă a anului școlastic și distribuirea atestatelor.

8. Condițiunii de primire în școală și internat.

Pentru primirea în școala civilă se cere atestat despre absolvarea claselor școlii elementare, sau atestat despre clasa corespunzătoare premergătoare dela o altă școală de categoria școlii civile. În lipsa unui astfel de atestat primirea se face pe baza unui examen de primire.

Didactrul e fixat cu 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce intră pentru prima dată în această școală, o taxă de înmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursului complementar, provădūt în §. 6 din statut, didactrul este de 2 fl. pe lună, și la prima înscriere taxa amintită de inmatriculare.

Elevele, carī voiesc să fie primite în internat, fie eleve ale școalei civile, sau ale școalei elementare a reuniunii femeilor, au să se înscrie de timpuriu, în tot cazul înainte de începerea anului școlastic, prin părinți sau tutori la direcțiunea școalei, pentru a să putē face dispozițiunile necesare. Taxa internatului e de 200 fl. v. a. pe an, plătiți înainte în două sau cel mult 4 rate.*) Cărțile trebuincioase, materialul de scris, de desen, de lucru de mână, se înțelege, nu sunt cuprinse în taxa amintită, ci cheltuelile reclamate în această privință se poartă de părinți, întocmai precum tot de dînșii se poartă cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune în musica instrumentală și în limba franceză.

Taxele pentru instrucțiunea în piano sunt de 2 categorii:

a) dacă o elevă voesce să ıea oarele singură, să compută la 2 oare pe săptămână taxa de 9 fl. pe lună; dacă 2 leve împreună ıau instrucțiune în aceeași oară, taxa să compută la 2 oare pe săptămână cu 6 fl. de elevă; sau

b) dacă o elevă voesce să ıea oarele singură, se compută la 2 oare pe săptămână taxa de 6 fl. pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceeași oară, taxa se compută la 2 oare pe săptămână cu 5 fl. pe lună de elevă.

Pentru instrucțiunea în limba franceză, câte 2 oare pe săptămână, se compută pe lună câte 1 fl. de elevă.

Toate taxele se plătesc direcțiunii școlare, care remunerează pe instructori.

Elevele din internat, afară de școală, au în fie-care zi anumite oare de conversațiune în limba franceză, maghiară și germână. Pe lângă aceea ele se prepară și-si învață lecțiunile sub conducerea și cu ajutoriul directoarei și al guvernantelor.

Elevele, carī vor să fie primite în internat, mai au să aducă cu sine: o saltea, un covoraș la pat, 2 perini, 4 fețe de perini, o plapomă sau țol de coperit, 4 ciarșafuri, (lințoluri, lepedee), 6

*) Pentru ajutorarea părinților mai lipsiți de mijloace, carī sunt hotărâți a-și da fiicele în internat, institutul de credit și de economii „Albina“, a creat 10 și dl Dr. A. Maniu, notar public reg. în Oravița 4 stipendii de câte 50 fl. pentru carī comitetul Asociațiunii va publica concurs cu terminul de 1-a August st. n.

ștergere, 6 servete, apoi: perie de dinți, săpun și 2 pepteni, care toate rămân proprietatea elevăi. Afară de aceste schimburile de trup sau albiturile, câte $\frac{1}{2}$ duzină din fie-care, ciorapi de culoare închisă și batiste (mărămii) câte 1 duzină, un parapleu și încălțăminte trebuincioasă. Cât pentru toalete noue, părinții și tutorii sunt consiliați a nu face de aceste pentru copilele lor, căci pentru a obține o uniformitate în îmbrăcăminte pentru toate internele, acele toalete cu prețuri moderate, se pot face aici prin îngrijirea direcțiunii internatului. Strins de uniformă se țin: o haină, două șurte în forma unei haine, o pălărie de iarnă și una de vară, cari necondiționat au să se facă aici și cari preste tot vor costa cam 16—22 fl. v. a.

Doritorii de a avea „Statutul de organizare“ precum și „Regulamentul intern“ al școalei și „Regulamentul pentru cursul complementar“ le pot primi dela direcțiune pentru câte 20 cr. unul. Tot dela direcțiune se poate primi pentru 1 fl. și „Monografia“ școalei, în care pe lângă istoricul institutului, se află descris edificiul școalei și al internatului în toate amănunțele lui.

Sibiiu, în Iunie n. 1893.

Direcțiunea
școalei civile de fete cu internat.

